

Jana KONVIČNÁ – Martina MAŘÍKOVÁ (eds.), *První v obci. Purkmistři, starostové a primátoři města Prahy 1784–1989*, Documenta Pragensia Monographia, vol. 43, Praha, Archiv hlavního města Prahy a Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i. 2023, 521 s. ISBN 978-80-86852-99-7, 978-80-88611-04-2.

14. listopadu 2023 byla slavnostně představena veřejnosti rozsáhlá publikace o mužích v čele Prahy od spojení čtyř měst pražských do jediného celku v roce 1784 po velký politický zvrat v roce 1989. Slavnostního úkolu se ujal současný pražský primátor Bohuslav Svoboda a měl být na co hrdý. Početný tým sedmadvaceti autorek a autorů podnikl důkladný primární výzkum, jeho výsledky začlenil do již publikovaných informací a následně všechno přiměřeně zredukoval tak, aby vznikla chronologická řada srovnatelných biogramů jednotlivých mužů stojících postupně v čele města Prahy. Optikou jejich aktuální moci i bezmoci jsou zaznamenána dvě století dějin města, které mělo ve sledované době vlastně vždycky přídomek hlavní, i když vztažený k různým souvislostem a rozdílné správní definici.

Na počátek celého díla je zařazena studie o správním a v přiměřené míře i politickém vývoji města, včetně jeho postupného územního rozšiřování. Tento průřez správní i samosprávnou situací začínající sjednocením čtyř historických měst pražských a končící jednokolejnou veřejnou správou národních výborů až po jejich konečnou fázi v roce 1990 tvoří základní rámec pro pochopení následně popisovaných situací a osudů jednotlivých mužů, dočasně prvních v obci. Pak následuje přehled primátorů před rokem 1784 podle jednotlivých měst pražských doplněný jenom tím opravdu nejzákladnějším komentářem, protože podstata díla tkví v době následující. Od roku 1784 do počátku roku 1990 se v čele proměnlivě definované Prahy vystřídal třicet pět mužů, někteří z nich jenom letmo, jiní opakovaně. Na jejich začátku stál profesionální státní úředník soudní správy Bernard Augustin Zahořanský z Vorlíka (ve funkci 1784–1788) a hned po něm vysloužilý důstojník Andreas rytíř Steiner (ve funkci 1788–1799, 1804–1810). Na rozdíl od některých jiných měst v českých zemích, která především ve druhé polovině 19. století měla personálně jenom velmi málo obměňovaná zastupitelstva a stále znovu a znovu volené tytéž muže na posty starostů, Praha se takové stálice dočkala až v osobnosti Karla Baxy (v čele města v letech 1919–1937). Především v přelomových a politicky turbulentních letech se mohli muži v této ze všech stran viditelné a většinou i významné a mocné funkci střídát tak rychle, že nebyli schopni tuto výjimečnost žádným výraznějším způsobem projevit, resp. využít. Ti, kteří měli k dispozici alespoň přiměřený čas, pak většinou projevovali snahu využít jej pro dobro věci, byť se pod tím v každé době mohlo skrývat cosi výrazně odlišného. V dobovém kontextu snad nikdo z nich není zobrazen jako vyložený veřejný škůdce, jen občas okolnosti nedovolovaly splnit některý ze záměrů či třeba jenom přání. Naopak

některá se povedlo uvést do života, byť třeba v následných funkčních obdobích, vždy ve jménu rozkvětu a zlepšení situace v Praze.

Při zpracování tohoto tématu v jistém smyslu nejde o novou myšlenku. Již první oficiální archivář města Prahy Karel Jaromír Erben vydal (v roce 1858) přehled staroměstských primasů sahající do roku 1547. Jeho následovníci pokračovali po téměř sto šedesáti letech v tomto díle podstatně rozsáhleji. Biogramy jednotlivých purkmistrů, starostů a primátorů Prahy v chronologické řadě mají sice, jak už naznačeno, různé autory (specialisty na dané období, někde přímo na konkrétní osobnost), ale jednotnou osnovu a přibližně srovnatelný rozsah. V každém uzavřeném textu se prolíná osobní život s veřejným působením jedince, to vše na pozadí obecné politické, ale i konkrétní hospodářské situace. Zvláštní pozornost je věnována tomu, co po každém jednotlivém z nich zůstalo v prostoru města – ať už hmotném nebo duchovním – delší dobu, než bylo jejich funkční období, byť ne nutně až do současnosti. Kromě toho autorky a autoři zaznamenávají, zda je aktuálně (případně někdy v minulosti, pokud je to zjištělné) ten který muž připomínán ve veřejném prostoru pomníkem, pamětní deskou či alespoň názvem ulice, náměstí, parku nebo jiného obecně přístupného místa. To vše je doplněno – jak jinak v současnosti vnímající mnohé především prostřednictvím výtvarného i dokumentárního vyobrazení – početným obrazovým materiálem sestávajícím nejenom z době odpovídajících portrétů, ale i zachycení mnohého z toho, čemu je v textech věnována pozornost. Jiným pohledem hodnoceno, jde o svérázné dějiny Prahy složené z jednotlivých obrázků věnovaných těm, kdo mohli více či méně důrazně takové dění ovlivnit, v některých případech dokonce „vymyslet“.

Po formální stránce je kniha opravdu monumentální a velmi honosná. Když se více než 260 listů papíru formátu A4 poněkud vyšší gramáže sváže do pevné vazby téhož formátu, nemůže vzniknout nic jiného. Je však třeba připustit, že se v důsledku toho jedná zároveň o artefakt poněkud nepraktický, na první pohled předurčený k tomu, aby reprezentoval na viditelném místě. Jenže na tuhle roli má publikace příliš velkou informační hodnotu podloženou studiem nejenom primárních, ale početných dalších zdrojů. Lze si tedy jenom přát, aby forma nezastínila obsah, resp. neodradila čtenáře, protože je opravdu co číst.

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.

Ústav historických věd, Fakulta filozofická,

Univerzita Pardubice

marie.mackova@upce.cz

ORCID: 0000-0002-1905-1604